

F. Užití rizikového kapitálu v oblasti VaV

V nejrůznějších průzkumech a analýzách organizovaných orgány OECD a EU od druhé poloviny 90. let minulého století se objevuje zjištění, že jednou z hlavních příčin zaostávání Evropy za USA a Japonskem při realizaci výsledků VaV je obtížný přístup majitelů výsledků VaV ke kapitálu potřebnému na komerční využití výsledků. Průzkumy, analýzy a studie ukázaly, že tradiční zdroje kapitálu jako bankovní úvěry a akciové trhy jsou v podstatě nedostupné pro zájemce o založení podniku realizujícího výsledky VaV.

Zkušenosti z USA potvrzují, že vhodným zdrojem financování může být v těchto případech rizikový kapitál. Problematice finančních zdrojů pro realizaci výsledků VaV a specificky rizikovému kapitálu je věnována značná pozornost i ve všech dokumentech EU spojených s tzv. Lisabonskou strategií. Jsou ověřovány nejrůznější formy veřejné podpory rizikového kapitálu, např. v Irsku a Spojeném království.

Ukazatel užití rizikového kapitálu na investice do oblasti high-tech se stal pravidelnou součástí dokumentů EU o hodnocení VaV, benchmarkingu politik výzkumu a politik inovačních. V dokumentech jsou uváděny hodnoty ukazatele pro členské i některé kandidátské země EU. Ukazatele doposud nesledují národní statistické úřady ani Eurostat. Data jsou získávána od bank nebo sdružení fondů a společností rizikového kapitálu, např. Evropského sdružení rizikového kapitálu (EVCA).

Ukazatel užití rizikového kapitálu je do analýzy VaV v Česku zařazen poprvé, v analýzách schválených vládou v roce 1999 a 2002 nebyl uveden.

F1. Užití rizikového kapitálu v oblasti VaV (% HDP)

<i>Země/rok</i>	<i>Investice rizikového kapitálu do oblasti high-tech (% HDP)</i>		<i>Celkové investice rizikového kapitálu (% HDP)</i>
	2000	2001	2001
Dánsko	0,064	0,046	0,165
Finsko	0,138	0,057	0,157
Francie	0,074	0,024	0,088
Japonsko	Údaje nejsou vykazovány	Údaje nejsou vykazovány	0,121
Německo	0,070	-	0,130
Nizozemsko	0,162	0,023	0,216
Rakousko	0,011	0,014	0,061
Řecko	0,004	0,016	0,070
Spojené království	0,256	0,024	0,168
USA	Údaje nejsou vykazovány	Údaje nejsou vykazovány	0,326
EU - průměr	0,108	0,024	0,129
Česko	0,036	0,008	0,018
Polsko	0,005	-	-
Maďarsko	-	0,004	-
Slovensko	-	-	-
Slovinsko	0,015	-	-

Zdroj dat: European Innovation Scoreboard 2001, 2002; Third European Report on Science and Technology Indicators 2003; CVCA/ DBG; vlastní propočty

Poznámka: V USA a Japonsku se nesledují a nejsou tedy k dispozici data týkající se rozsahu investic rizikového kapitálu do high-tech sektorů. Za Německo je poslední disponibilní údaj o investicích rizikového kapitálu do oblasti high-tech za rok 2000, údaje za Maďarsko a Slovinsko jsou z roku 1999.

Komentář:

- (1) Rizikový kapitál (venture capital) zahrnuje ve svém striktním vymezení investice počátečního kapitálu do fází založení a rozběhu firmy (seed and start up) a kapitálové investice do fáze rozšíření firmy (expansion), přičemž jde o rizikové nové společnosti a nové obchodní aktivity s příslibem budoucího výrazného zhodnocení vložených prostředků. V EU se zvýšená pozornost věnuje směřování těchto investic právě do oblasti high-tech (v rámci financování tvořící se ekonomiky znalostí). Rizikový kapitál je přitom součástí celkového tzv. private equity, pod nímž jsou zahrnuty profesionálně poskytované kapitálové investice ve všech fázích životního cyklu veřejně neobchodovatelné firmy (od vstupu rizikového kapitálu po management buyouts, restrukturalizaci a vstup na burzu).
- (2) Od druhé poloviny 90. let, zejména od r. 1998 se zvyšovaly ve vyspělých ekonomikách investice rizikového kapitálu. USA zaznamenaly přitom výrazně vyšší dynamiku ve srovnání s EU a udržují si tak svou tradiční prominentní pozici u tohoto specifického finančního nástroje. Krize „nové ekonomiky“ v roce 2001 vedla však k poklesu celkových investic rizikového kapitálu, a to o 62 % v USA a 38 % v EU s dopadem i na pokles těchto investic do oblasti high-tech. V dalších letech se očekává opět obnovení dynamiky.
- (3) V EU (s výjimkou Finska) a USA směřují investice rizikového kapitálu především do fáze expanze, zatímco v Japonsku převážně do raných stadií firmy. Pokud jde o investice do oblastí high-tech, vyšší podíl v EU vykazují rovněž investice do fáze expanze.
- (4) Nad evropským průměrem podílu investic rizikového kapitálu do high-tech na HDP se obvykle pohybují Spojené království, Finsko, Švédsko a Nizozemsko. Velmi nízký podíl vykazují Rakousko a Řecko.
- (5) Zkušenosti s rizikovým kapitálem investovaným do výzkumu, vývoje a inovací v oblastech high-tech jsou v ČR zatím poměrně malé. Jde rozsahem dosud spíše o okrajovou formu financování ze soukromých zdrojů. Podíl investic rizikového kapitálu do high-tech na HDP je výrazně nižší ve srovnání s průměrem EU i většinou jejích členských zemí. Investice do high-tech přitom směřují v podstatě pouze do oblastí informačních technologií, chybějí investice do biotechnologií a dalších soudobých sledovaných špičkových technologií. Celkově pak chybějí investice typu startovního a rozběhového kapitálu pro komerční realizaci dobrého nápadu nebo vynálezu (seed a start-up fáze) s odkazem na malý trh s nedostatkem specialistů a na neznalost domácího prostředí u zahraničních investorů. Rizikový kapitál v ČR je z hlediska životního cyklu firmy v současné době převážně orientován na financování rozšíření (expanze) již existující firmy (zhruba z více než 2/3) a dále pak na financování akvizic.

